

որ այս ամէն փորձերէն անցաւ : Ը ա-
քարի շարապէն հանելէս ետեւ երկու
ամիս բաց օդուն թողուցի , ծովային
երկար ճամբորդութիւններ ընել տուի .
15 օր 35⁰ զրոյէն վար ցրտութեան մէջ
դրի , շատ գիշեր ալ դուրս թողուցի
զրոյէն վար 12⁰ ցրտութե մէջ . 1848^{ին}
ամառուան ամենէն տաք օրերուն 30 օր
երկու ճերմակ պատերէ ձեւացած ան-
կիւն մը կախեցի , ուր առաւօտեան 9^{էն}
ինչուան երեկոյեան 4^ը արեւ կը զար-
նէր :

Մովու հիւանդութեան դեղ :

1 անտէրէր անունով դերմանացի դե-
ղածախ մը Մթէնք , ծովէն բռնուող-
ները բժշկեր է քիչ մը ջրոյ մէջ 10^{էն}
12 կաթիլ քլորակերպ ' ըսուած նիւ-
թէն կաթեցընելով ու անոնց խմցընե-
լով :

1 Գ.Չ. Chloroforme.

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Կ Ի Յ Ք

Արեւելեան վերջին խնդիրն ու պատերազմը : (Տես երես 307)

Հարունակութիւն և վերջ

1856 — ՓԵՏՐՈՒԱՐ

18 . Հեաւեալ հարձակումներ կը հրատարակուի
կոստանդնուպոլսոյ մէջ : Ա . Կիւլհանէի հարձակ-
ման ըսուած հրովարտակին և թանգիմաթի
օրէնսգրութեան խոստացած երաշխաւորութիւն-
ները կը հաստատուին : Բ . Նոյնպէս կը հաստա-
տուին ամէն քրիստոնեայ հպատակ տղգաց շնոր-
հուած հին ու նոր արտօնութիւնները : Գ . Ամէն
պատրիարքներն ու իրենց ժողովքները իշխանու-
թիւն պիտի ունենան որոշելու ամէն քաղաքական
խնդիրներն ու ընտանեկան դատերը : Պատրիարք-
ներուն իշխանութիւնը պիտի ըլլայ ցկեանս . եկե-
ղեցականաց որոշեալ հասոյթ մը պիտի կապէ տէ-
րութիւնը : Մահմետական չեղող ամէն օսմանեան
հպատակաց տեղութիւնը կամ գրամտական մա-
տակարարութիւնը զատ պիտի ըլլայ : Դ . Հաւա-
սարութիւն ամէն տեսակ կրօնական պաշտամանց ,
և ազատութիւն եկեղեցիներ կառուցանելու ըստ
կամ : Ե . Կրօնք փոխելու պատճառաւ եղած
հալածմունքներն ու մահուան դատապարտու-
թիւնը բոլորովին կը ջնջուի : Զ . Որ և իցէ պաշ-
տօն պիտի կարենան ունենալ քրիստոնեայք : Է .
Հասարակաց վարժոցներ պիտի բացուին : Ը . Դա-
տաստանական օրէնսգրութիւն մը պիտի հաստա-
տուի քրիստոնեայ հպատակաց համար . և քրիստո-
նէից ու մահմետականաց մէջ եղած դատաստան-
ները խառն ժողովքէ մը (այսինքն քրիստոնեայ
ու մահմետական դատաւորներէ) պիտի քննուին :
Թ . Օրինաց գիրք մը պիտի հաստատուի քաղաքա-
կան ու քրեական յանցանաց համար . և աս գիրքը
ամէն հպատակաց լեզուով պիտի հրատարակուի :
Ժ . Պատիժ տալու կերպը պիտի փոխուի : ԺԱ .
'Նորոգութիւն քաղաքական ոստիկանութեան մէջ :
ԺԲ . Քրիստոնէիցմէ ալ զօրք պիտի առնուի :

ԺԳ . Նոր կարգաւորութիւն մը պիտի ըլլայ գա-
ւառական վարչութեանց մէջ : ԺԴ . Օտար ազ-
գերը իրաւունք պիտի ունենան հաստատուն ու
անշարժ ստացուածքներ ունենալու : ԺԵ . Նոր
գրութիւն մը ուղղակի տուրք առնելու : ԺԶ . Ցա-
մաքի ու ծովու հաղորդակցութիւնները լաւցը-
նել : ԺԷ . Տէրութեան տարեկան ելումուտքը
սահմանել : ԺԸ . Կայսերական մեծ խորհրդարա-
նին մէջ հպատակներն ալ իրենց կողմանէ նուի-
րակներ պիտի ունենան : ԺԹ . Դրամասեղան
(պակ) հաստատուի : Ի . Նորոգութիւն գրամա-
կան գրութեան մէջ :

25 . Խորհրդակցութեանց ժողովքը կը սկսի
Բարիզու մէջ : Գաղղիոյ ներկայացուցիչներն են
Վալէւաքի կոմսը և Պուրգընէյ պարոնը . առաջինը
կը բազմի նախագահ : Մեծին Բրիտանիոյ կողմա-
նէ լորտ Գլարէնարն և լորտ Գօուլի . Աւստրիոյ՝
Պուլ-Շաւընշայն կոմսն և Հիւպնէր պարոնը .
Սարաենիոյ՝ Գալուր կոմսն ու Վիլամարինա մար-
գիզը . Տաճկի կողմանէ՝ Ալի փաշա մեծ վէզիրը և
Մէհմէտ ճէմիլ պէյ . Ռուսի՝ Օւլոֆ կոմսն ու
Պրունով պարոնը : Նոյն միջոցին զինագազարում
մը կը հրատարակուի մինչև մարտի 31 :

29 . Ղրիմու մէջ կը դադրի թշնամութիւնը , և
մարտի 15ին երկու կողմանէ զինագազարման կը
ստորագրեն :

ՄԱՐՏ

10 . Արձանագրութիւն Բարիզու խորհրդա-
կցութեանց ժողովոյն : Որովհետեւ Բրուսիա ալ
1841ին գումարուած ժողովոյն մասն ունեցեր
էր , անոր համար պատշաճ կը դատուի որ ինքն
ալ մարդ իրկէ աս ժողովքին : Ամսուս 12ին
Պեռլինի մէջ կեցող Գաղղիոյ դեսպանը կը ծանու-
ցանէ աս հրաւերքս Մանգայֆէլ պարոնին Վա-
լէւաքի կոմսին կողմանէ :

18. Բարիզ կը հասնին Բրուսիոյ կողմանէ խոր-
կուած լիազօր գեապաններն, և են Մանգայֆէլ
պարոնը և հայֆէլա կոմսը:

30. Բարիզու մէջ հաստատուած խաղաղու-
թեան գաշինքը Գաղղիոյ, Տաճկի, Անգղիոյ և
Սարաենիոյ մէկ կողմանէ, և Ռուսի մէջ միւս կող-
մանէ, միաբանութեամբ Աւստրիոյ և Բրուսիոյ:
Յօդ. 2, 3 և 4. Երկու կողմանէ ամենայն կարե-
ւի փութով պիտի ջանան պարպելու ան երկիր-
ներն ու բերդերը, որ իրարմէ առած են աս պա-
տերազմիս միջոցը: Յօդ. 5 և 6. Լիովին թողու-
թիւն երկու կողմանէ ալ ան ամէն անձանց, որ
աս պատերազմիս պատճառաւ կասկածաւոր կամ
յանցաւոր եղած են. նոյնպէս ետ պիտի դար-
ձուին պատերազմական գերիները: Յօդ. 7 և 8.
Օսմանեան տէրութիւնն ալ իբրեւ հաւասար միւս
տէրութեանց Եւրոպեան իրաւանց ամէն շնորհք-
ներն ալ կրնայ վայելել: Ասով ամէն տէրութիւն-
ներն ալ կը պարտաւորին մեծարելու զինքը, և ե-
րաշխաւոր կ'ըլլան իրեն երկրին անկախութեանն
ու ամբողջութեանը: Յօդ. 9. Օսմանեան կառա-
վարութիւնը հաղորդէ ուրիշ տէրութեանց ալ ան
Փէրճանք որ շնորհեց Սուլթանը ի նպաստ իր քրիս-
տոնեայ հպատակաց. բայց աս հաղորդակցու-
թեամբ իրաւունք չունին օտար տէրութիւնները
Օսմանեան կայսրութեան ներքին վարչութեանը
խառնուելու: Յօդ. 10. 1841 տարւոյն յուլիսի
13ին եղած գաշնագրութիւնը անփոփոխ կը մնայ,
որուն վախճանն է Վոսփորի և Տարաւնէլի անց-
քերը գոց պահել: Յօդ. 11 և 12. Սե ծովը բո-
լորովին գոց պիտի ըլլայ պատերազմական նաւե-
րու, և ընդհակառակն բաց ու իցէ ազգի վաճա-
ռականի նաւերու: Վաճառականութիւնը բոլոր-
ովին ազատ պիտի ըլլայ ամէն կողմ, և հիւպա-
տոսներ պիտի դրուին ամէն ծովեզերեայ քաղաք-
ներ: Յօդ. 13 և 14. Ռուսաց կայսրը և Տաճկի
Սուլթանը խօսք կու տան բնաւ նաւարան մը չկա-
ռուցանելու Սե ծովուն եզերքները, և ոչ իսկ ե-
ղածները պահպանելու: Աս գաշնագրութեանս
հետ մէկտեղ զատ յօդուածով մը պիտի որոշուի
թէ ինչ մեծութեամբ և քանի նաւ պիտի ունենան
նոյն ծովուն մէջ Ռուսն ու Տաճկը իրենց ծովե-
զերաց պահպանութեանը համար. բայց բնաւ
կերպով մը փոփոխութիւն պիտի չկրէ աս գա-
շինքս, առանց հաւանութեան աս գաշնագրու-
թեանս ստորագրող տէրութեանց: Յօդ. 15 և 16.
Վեննայի Ժողովքին նաւարկութեան համար սահ-
մանած կանոնագրութիւնը պիտի յարմարցուի
Դանուբի և իրեն բերաններուն համար. աս Ժո-
ղովքիս մասնակից եղող տէրութեանց կողմանէ
անձինք պիտի խրկուին, որոնք պիտի սահմանեն
և ի գործ դնել պիտի տան ան աշխատութիւննե-
րը, որոնք հարկաւոր սեպուին կատարել Դանու-
բի բերանները: Յօդ. 17 և 18. Երկու տարիէն
ետքը, ինչուան որ Դանուբի բերանները ըլլուելիք
աշխատութիւնները ըննան, յանձնարարական
Ժողովք մը պիտի հաստատուի, որոնք միշտ պիտի
հսկեն աս գետիս վերաբերեալ կանոնագրութեց
և աշխատութեանց վրայ. աս Ժողովքս պիտի
կազմուի Աւստրիոյ, Տաճկի, Պաւլիերայի ու Վիւր-

գեմպերկի կողմանէ գրուած պաշտօնեաներէն:
Յօդ. 19. Աս գաշնագրութեանս ստորագրող ա-
մէն տէրութիւններն ալ իրաւունք ունին ամէն ա-
տեն երկու պզտի նաւ ունենալու Դանուբի բե-
րանները: Յօդ. 20 և 21. Ռուսաց կայսրը կը հա-
ւանի իր Պետարապիոյ սահմանները նորոգելու և
ուղղելու. ան երկիրն որ պիտի տայ Տաճկի՝ Մու-
տախայի իշխանութեանը հետ կը միանայ, ընդ-
վեհապետութեամբ Բարձրագոյն Դրան: Յօդ.
22 և 27. Վալաքիայի, Մուտախայի և Սերվիայի
իշխանութիւնները իրենց ազատութիւնն ու արտո-
նութիւնները անփոփոխ կը պահեն ընդ վեհապե-
տութեամբ Բարձրագոյն Դրան և երաշխաւորու-
թեամբ արեւմտեան տէրութեանց: Պիտի ունե-
նան անկախ և ազգային վարչութիւն մը, և ըստ
ամենայնի ազատ իրենց կրօնքին, օրէնսդրութեան,
վաճառականութեան և նաւարկութեանը մէջ:
Երաշխաւորութիւն ունեցող տէրութիւններէն
բնաւ մէկն ալ առանձին պաշտպանութիւն մը պի-
տի չունենայ աս իշխանութեանց մէկուն կամ մէ-
կալին վրայ: Յօդ. 30. Ասիոյ ռուսա-տաճկա-
կան սահմանները անփոփոխ կը մնան, ինչպէս որ
պատերազմէն առաջ էին: Յօդ. 31. Տաճկի գաշ-
նակիցները ետ պիտի քաշեն իրենց զօրքերը Օս-
մանեան երկիրներէն ըստ կարի փութով: Յօդ.
32. Տաճկաստանի վաճառականութեան նկատ-
մամբ նոր փոփոխութիւն մը չըլլար. և ինչ կա-
նոններ որ կային պատերազմէն առաջ՝ նոյնները
անփոփոխ կը մնան: Յօդ. 33. Ալանո կղզիներ-
ուն նկատմամբ եղած առանձին պայմանագրու-
թիւնն ալ, աս գաշնագրութեանս հետ յարակից
է: Աս ամէն պայմաններէս ետքը կու գան վերի
յիշուած լիազօր գեապաններուն ստորագրու-
թիւնները:

1. Յաւելեալ պայմանագրութիւն Վոստանդ-
նուպոլսոյ կիրճերը կամ անցքերը գոցելու նկա-
մամբ: 2. Ռուսաց և Տաճկի մէջ եղած պայմա-
նագրութիւնը Սե ծովուն մէջ ունենալիք նաւեր-
նուն նկատմամբ: Իւրաքանչիւրը կրնայ ունենալ
Սե ծովուն մէջ վեց չոգենաւ՝ ամէն մէկը 800 տա-
կառաջափի. ուրիշ չորս ալ 200 տակառաջափի:
3. Պայմանագրութիւն Գաղղիոյ, Անգղիոյ և
Ռուսի մէջ: Ալանո կղզիները ոչ երբէք պիտի
ամրացուին. և ոչ իսկ զինուորական և կամ նա-
ւական շէնք մը պիտի ըլլայ անոնց մէջ:

Ահա աս կերպով վերջ կու տանք օրագրու-
թեանը Արեւելեան պատերազմին, որ թէպէտ և
համեմատութեամբ ատենուան մը եղած պատե-
րազմներուն կարճատեւ եղաւ, բայց ան քիչ Ժա-
մանակուան մէջ եղած մեծամեծ գործողութիւն-
ներուն նայելով, և թէ ինչպէս Ժողովուրդներու
բարեւաւորութեանն ու երջանկութեանը համար
եղաւ, մեծաց և անմահական յիշատակաց արժանի
է՝ որչափ աս պատերազմիս մէջ ազնուականաբար
արիւն թափողներուն, ևս առաւել ամենայն ա-
րեւելեան ազգաց համար, որոնք անոր օգուտն
ու արդիւնքը ձրիաբար պիտի վայելեն: